

DUPLARJI NA OBMOČJU RIBNIKA VRBJE

Določene vrste ptic gnezdijo le v drevesnih duplih in drugih podobnih strukturah v naravi kot so različne niše, špranje, rovi, luknje, poleg tega pa tudi v številnih antropogeno nastale tvorbah, ki omogočajo gnezdenje v vsaj delno zaprtem prostoru. Drevesna dupla za gnezdenje so si sami sposobni izdolbsti le detli in žolne, zato jih imenujemo primarni duplarji. Vse ostale vrste ptic so odvisne od razplošljivosti dupel, ki jih oblikujejo te vrste in dupel nastalih na druge načine (sekundarni duplarji). Ker so primerna dupla zaradi pomanjkanja starih dreves danes vedno redkejša, lahko nekaterim vstam ptic pomagamo z nameščanjem gnezdilnic. V nadaljevanju so predstavljeni duplarji, ki gnezdijo na območju ribnika Vrbje in bližnji okolici.

VELIKA SINICA (*Parus major*)

Je ena izmed najpogostejših in najbolj številnih ptic, ki gnezdijo v Sloveniji. Najdemo jo od nižin pa vse do gozdne meje, najštevilnejša pa je v nižinskih gozdovih, parkih in vrtovih. Pogosto gnezdi v bližini človeka in sodi med ljudem najbolj poznane vrste ptic. Velika sinica gnezdi v duplih, zelo rada pa zaseda tudi gnezdilnice. V okolici ribnika Vrbje je pogosta vrsta in daleč najbolj številen duplar. V minulih letih so pari velikih sinic gnezdili v skoraj polovici vseh nameščenih gnezdilnic ob ribniku. Velika sinica se v glavnem prehranjuje z živalsko hrano, zlasti različnimi žuželkami in njihovimi ličinkami, v zimskem času pa rada obiskuje krmilnice.

PLAVČEK (*Parus caeruleus*)

Je običajno nekoliko manj številen od podobne velike sinice. V Sloveniji naseljuje predvsem nižine, kjer je splošno razširjen, izogiba pa se višjih leg in iglastih gozdov. Od velike sinice ga razlikujemo po manjši velikosti, odsotnosti široke črne vzdolžne proge na prsni in trebuhu ter značilni modri obarvanosti temena, peruti in repa. Tudi plavček pogosto zaseda gnezdilnice, ki pa morajo imeti manjšo vhodno odprtino kot tiste za veliko sinico. Med vsemi pevci ima največja legla, saj lahko leglo ene samice šteje tudi do 16 jajc. Plavček je v okolici ribnika Vrbje razmeroma številen. Posamezni pari vsako leto zasedejo kakšno izmed nameščenih gnezdilnic. Plavček se prehranjuje z manjšimi žuželkami in njihovimi ličinkami, pajki, v zimskem času pa z različnimi semeni.

MOČVIRSKA SINICA (*Parus palustris*)

Naseljuje predvsem nižine, kjer je v večjem delu Slovenije splošno razširjena, vendar pa nikoli ni tako številna kot prejšnji dve vrsti. Močvirska sinica je v gnezditvenem obdobju izrazita gozdna vrsta, v bližini človeških bivališč pa jo srečamo predvsem v zimskem času. Ni tako pisano obarvana kot velika sinica ali plavček, saj je pretežno sivo-rjave barve s svetlejšimi lici in značilno črno kapo. Gnezdilnice zaseda redkeje kot omenjeni vrsti. V okolici ribnika Vrbje je maloštevilna gnezdilka, njenega gnezdenja v kateri izmed nameščenih gnezdilnic pa zaenkrat nismo zabeležili.

VIJEGLAVKA (*Jynx torquilla*)

Za razliko od vseh prej opisanih vrst vijeglavka v Sloveniji ni zelo številna vrsta, čeprav je kar precej razširjena. Ocenjuje se, da v Sloveniji gnezdi le 2000-3000 parov. V Rdečem seznamu ptičev gnezdilcev Slovenije je uvrščena v kategorijo ranljivih vrst. Vijeglavko ogrožajo predvsem izginjanje mozaične krajine in ekstenzivnih travnišč, intenzivno kmetijstvo ter izgube na selitvi. Vijeglavka je selivka, ki jeseni zapusti naše kraje in prezimuje v tropski Afriki. Je prehranski specialist, saj se prehranjuje skoraj izključno z mravljami in njihovimi razvojnimi oblikami, ki jih išče na tleh. Za gnezdenje potrebuje nekoliko večja dupla, rada pa zaseda tudi gnezdilnice. Gnezdenje v okolici ribnika Vrbje ni bilo zanesljivo potrjeno, čeprav je pričakovana vrsta.

SIVI MUHAR (*Muscicapa striata*)

Sivi muhar ni pravi duplar, saj gnezdi le v bolj odprtih polduplih, drevesnih rogovilah, luknjah v zidu, ali celo v povsem odprtih gnezdih. Redno zaseda tudi opuščena gnezda drugih vrst ptic, npr. kosa in kmečke lastovke, od gnezdilnic pa samo tiste z bolj odprto sprednjo stranjo (t.i. gnezdilne niše). Sivi muhar je selivka, ki preživi zimo v tropski Afriki. Naše kraje zapusti v septembru, vrne pa se zelo pozno – ponavadi šele v začetku maja. V Sloveniji naseljuje tako presvetljene gozdove v nižinah, kot tudi okolico človeških bivališč. Prehranjuje se z različnimi žuželkami, ki jih lovi v letu. V okolici ribnika vrbje ni pogost, gnezdenje je bilo zabeleženo samo leta 2007.

VELIKI DETEL (*Dendrocopos major*)

Je edini primarni duplar, ki je pogost in redno gnezdi v okolici ribnika Vrbje. Veliki detel je tudi najbolj razširjen in številen predstavnik družine žoln v Sloveniji, saj ga srečamo skoraj povsod, kjer so prisotna drevesa, od nižin do gozdne meje, gnezdi pa tudi v naseljih. Je stalnica, ki se vse leto zadržuje na širšem območju gnezdenja. Spomladi si veliki detel praviloma vsako leto izdolbe novo duplo v katerem gnezdi. Za oblikovanje dupel ponavadi izbira vsaj nekoliko suha debla ali večje stranske veje dreves. Opuščena dupla velikega detla ostanejo na voljo številnim sekundarnim duplarjem kot so sinice, muharji, brglez, poljski vrabec, škorec in pogorelček, zato opravlja veliki detel v naravi zelo pomembno ekološko funkcijo. Veliki detel nikoli ne zaseda nameščenih gnezdilnic, uporablja jih kvečjemu v negnezditvenem obdobju za prenočevanje.

Pripravil: Luka Božič, DOPPS